

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quinta. Vtrum præter habitus acquisitos indigemus habitibus
theologicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

quens dicitur facilius actu precedente, necesse est quod hoc fit totaliter ex parte agentis. Maior satis patet.

7 Sed contra minorē posset aliquis dicere quod fit falsa, quia sequens habitum semper est intensior quam precedens. Sed istud non valet, quia non est verum vniuersaliter quod actus sequens habitum sit intensior quā precedens. Et dicitur quod sic esset, adhuc magis haberetur propositū. Quia in eadem specie actus intensior est de se difficilius. Si ergo actus sequens sit necessarius & semper intensior vel qualitercūq; quā actus precedens, sequitur quod quātum est de se, erit difficilius. Si ergo sit operari facilius necesse est quod tota facilitas sit ex parte operantis. Secundo patet idem sic, facilitas ex parte operis minuit meritum. Si ergo per habitum facilitas esset conditio operis, sequeretur quod habitus diminueret de merito actus quod est falsum, ergo &c. Et sic patet primum.

8 QVANTVM ad secundum scilicet qualiter talis facilitas sit per habitum aduertendū est quod tota difficultas quæ est in nobis respectu actū potentiæ cognitivæ & appetitivæ est ex hoc quod obiectum nō proponitur sub vnicā ratione veri vel falsi, boni vel mali, & primo patet hoc in actibus appetitus in quibus est elarius, si enim aliquid proponatur appetitui solū sub ratione boni absq; appetitū civitūq; mali appetitū sine omni difficultate redit in illud. Si verō aliquid proponatur sub ratione mali absq; vlla apparentia boni, appetitū absq; vlla difficultate refugit illud, sed quādo cum ratione boni iungitur ratio mali & eonverso, & vtrumq; ostenditur, tunc tam in profecutione q̄ in fuga est difficultas sicut patet in voluntario mixto. Quia enim proicere merces in mare est absolute malum, tamē tēpore tempestatis potest esse bonum ad alleuandum nauem pro euasione periculi, ideo cū vtrumq; istorū ostenditur voluntati quequid eligat cum tristitia & difficultate eligit. Illud ergo quod minuit rationem boni tollit a fuga difficultatē in aliquo. Et quod minuit rationē mali minuit ab electione difficultatem, & sic ponit aliquā facilitatem, sed habitus est huiusmodi, ergo &c. Minor probatur, quia (vt dictum fuit prius, q. 2. huius di.) actus, quibus generatur habitus morales, verē alterant corpus ab vna dispositione in aliam. Alterato autem corpore apparēt & verē sunt delectabilia aliqua, vel totaliter vel secundū magis & minus sicut corpore calefacto & abundante superfluo nutrimenti apparent venere delectabilia quā in corpore infrigidato & exsiccato. Et ideo illa delectabilia quæ ante habitum temperantiæ fugiebantur difficilius, erant appetenti conuenientiora post habitum causatum fugiuntur facilius, quia apparent minus conuenientia propter aliam dispositionem causatam ex actibus causantibus habitum directē, vel cōcomitariū. Et similiter est in aliis habitibus moralibus.

9 Eodem modo est circa habitus cognitiuos. Quia si a principio aliquod cōplexum proponeretur intellectui clarē ex tali habitudine terminorum cui non posset misceri falsum statim sine difficultate intellectus assentiret vt patet in principiis simpliciter primis, sed quando aliquid proponitur sub talibus terminis quorum cōplexio potest esse dubia vel admixta falsitati tunc intellectus nō facilius assentit, sed laboramus inuenire per diuersa media quid verius, quo inuento & habitu causato ex frequentatione talium actuum ex tūc quotienscūq; proponitur facilius assentimus amplius non hæsitantes de falsitatis admixtione propter discussionem præcedentem & assensum pluribus actibus replicatum quorum recolimus per habitum, & sic patet secundum.

10 EX his cum duabus præcedentibus quæstionibus patet solutio illius quæstionis qua quæritur, vtrum habitus faciat aliquid ad substantiā actus, vel solum ad modū. Patet enim quod modus in actu non est nisi duplex, scilicet intentio, & eius determinatio, facilitas enim non est modus actus, sed agentis, intensio autem actus & determinatio eius non sunt aliquid realiter differens ab essentia actus, propter quod eo modo quo aliquid facit ad vnum facit ad aliud, sed habitus ad neutrum eorum facit per se vt probatum fuit supra. De facilitate autem, quæ non est modus actus, sed habitus actum, non oportet quod sicut habitus facit ad talem facilitatem, quod faciat ad essentiam actus,

Quæstio V.

11 Ad argumenta responsio patet, quia duo prima bene probant quod habitus facit quod facilius eliciatur actus. Sed tota facilitas est ex dispositione, quam habitus ponit in habente, & non in actu.

12 Argumentum autem in oppositum concludit quod si propter habitum facilitas esset conditio actus, habitus plus obesset quā prodesset, quia diminueret meritum, quod concedimus.

QVÆSTIO QVINTA.

Vtrum præter habitus intellectuales acq̄sitos indigeamus habitibus Theologicis.

Tho. 1. 2. q. 66.

DEinde quæritur de fide. Et quia fides ponitur habitus Theologicus, ideo primō quæritur, vtrum præter habitus morales & intellectuales acq̄sitos indigeamus habitibus Theologicis. Et videtur quod non, quia habitus Theologici non requiruntur in nobis, nisi quia ordinant nos ad beatitudinem supernaturalem. Ad beatitudinem enim naturalem acq̄sita sufficienter diriguntur per habitus alios. Sed propter illam nō sunt nobis necessarij habitus theologici, quia pueri baptizati decedentes ad eā perueniunt, & tamen in eis non videntur esse necessarij.

2 Item perfectiones proportionantur perfectibilibus, sed in nobis non est aliqua potentia perfectibilis per habitum, nisi rationalis per essentia quæ perficitur per virtutem intellectualem. Et rationalis per participationē quæ perficitur per virtutem moralem, ergo præter hæc duo genera habituum non contingit ponere tertium.

3 IN contrarium est, quia habitus theologici dicuntur fides, spes, & charitas. Sed his omnibus indigemus, fide quidem, quia sine fide impossibile est placere Deo. Heb. 11. spe verō secundum illud ad Titum, 3. Hæres sumus secundum spem vitæ æternæ. Charitate autem secundum illud, 1. Corin. 13. Si charitatem non habuerō, nihil sum: ergo habitus theologici sunt nobis necessarij.

4 RESPONSIō. Circa quæstionem istam videntur da sunt tria. Primum est, an præter habitus morales & intellectuales quos possumus ex puris naturalibus acq̄sire indigeamus aliis habitibus, qui dicuntur theologici. Secundum est quot & qui sint illi. Tertium est, qualiter distinguantur ab aliis habitibus.

5 QVANTVM ad primum dicendum est, quod præter habitus morales & intellectuales ex puris naturalibus acq̄sitos indigemus theologicis habitibus. Cuius ratio est, quia nō minus debent esse perfecti actus, quibus ordinamur in beatitudinem supernaturalem, quā illi quibus ordinamur ad beatitudinem naturalem. Sed illi actus quibus ordinamur ad beatitudinem naturalem procedunt ex potentiis perfectis per habitus, ergo actus quibus ordinamur in beatitudinem supernaturalem procedunt ex potentiis perfectis per habitus, illi autem habitus non possunt esse morales, vel intellectuales ex puris naturalibus acq̄siti. Quia sicut beatitudo supernaturalis est per alium * habitum quā naturalis, sic habitus disponentes ad eam debent esse alterius rationis ab habitibus acq̄sitis quibus disponuntur, vel perficiuntur respectu beatitudinis naturalis: & dicitur theologici, quia Deum habent pro obiecto. Et ordinantur actus eorum in Deum, tanquam in finem beatificum, vt postea patebit. Et quia solo sermone diuino traditur nobis, sicut & finis ad quē nos ordinant. Aduertendum tamen est quod aliter ordinantur actus nostri procedentes ab habitibus naturaliter acq̄sitis ad beatitudinem naturalem, & aliter ordinantur actus procedentes ab habitibus theologicis ad beatitudinem supernaturalem. Quia primi actus sic ordinant nos ad beatitudinē naturalem, quod aliqui eorum disponunt nos, aliqui verō vel aliqui attingit ad ipsam beatitudinem, vel potius est ipsa beatitudo, sicut est actus nobilissimæ potentie perfectæ per nobilissimum habitum respectu nobilissimi obiecti, vt determinatur. 10. Ethic. Actus verō procedentes ab habitibus theologicis pro statu viæ solum nos ordinant ad beatitudinem supernaturalem per modum meriti, ita quod in nullo eorum consistit essentia beatitudinis, sed se habent ad eam sicut via ad terminum.

Tho. ar. 2.

* aliæ
quæst.

Inf. 2. d. 38.
quæst. 7.

6 Quæst.

3 Quantum ad secundum sciendum est, quod hi habitus qui dicuntur theologici sunt tres scilicet Fides, Spes & Charitas, quorum sufficientia potest haberi hoc modo, Actus quibus ordinatur ad beatitudinem supernaturalem, se habent ad ipsum, ut meritum ad premium, ut statim dictum est, sed nullum meritum est sine charitate, ut patet prima Corinthi 13. Ergo ad beatitudinem consequendam indigemus charitate. Item nullus ordinat actus suos ad finem aliquem, nisi ipsum finem cognoscat, sed beatitudo supernaturalis non potest cognosci ratione naturali quantum ad primam eius acceptionem, ergo ad hoc quod actus nostri in ipsam ordinentur, oportet cognoscimus ipsam ex alterius dicto vel auctoritate, cui credimus, & hoc facit fides, per quam credimus deo revelanti beatitudinem, quam præparavit fidelibus: propter quod fides est nobis necessaria, si nullus consequatur finem, nisi tendat in illum tantum possibilem haberi, sed finis supernaturalis non potest haberi nisi ex alterius dono seu adiutorio, propter quod requiritur spes, per quam innitimur diuine liberalitati promitteri nobis beatitudinem, sicut per fidem innitimur diuine veritati revelanti eam nobis. Sic ergo ad consecutionem beatitudinis supernaturalis requiritur fides, spes, & charitas: sicut autem hæc tria requiruntur, ita & sufficiunt, propter quod ponuntur tres habitus theologici, & non plures, nec pauciores: sic patet secundum.

7 EX His breuiter tertium patet, scilicet quod habitus theologici distinguuntur ab habitibus moralibus & intellectualibus naturaliter acquisitis, quia illi habitus formaliter differunt, qui habent obiecta diuersa, & formaliter differentia, sed sic est de habitibus theologis, respectu aliorum habituum, ergo &c. Maior patet. Minor declaratur, quia obiecta aliorum habituum aut sunt aliquid causatum, aut si aliquis habitus habeat deum pro obiecto, ut sapientia que est agnitio altissimi causæ, tamē hoc habet sub aliqua ratione in deo naturaliter considerata: obiectum autē habituum Theologicorum est increatum, scilicet ipse Deus secundum rationem, facultatem intellectus, & voluntatis excedentē, est enim obiectum fidei sub ratione veritatis supra posse naturale nostri intellectus eleuata, speciei verō sub ratione bonitatis sua altitudine facultatē humanā excedentis: charitatis verō sub ratione bonitatis seipsam naturaliter communicantis, quare &c.

8 AD Primum argumentum dicendum quod in pueris baptizatis aut sunt habitus theologici infusi, aut si non sunt non est simile de paruulis & adultis. Paruuli enim perueniunt ad beatitudinem per solum meritum Christi communicatum eis per sacramentum baptismi. Adultis autē est necessarium proprium meritum, quando tempus est operandi, quia fides sine operibus mortua est Iacobi 2. Et quia habitus theologici necessarii sunt ad merendum: ideo eis indigent adulti, non autem paruuli. Prima autem responsio verior est.

9 AD Secundum dicendum quod habitus non solum distinguuntur ex subiectis, sed etiam ex obiectis: obiecta autem habituum Theologicorum differunt formaliter ab obiectis habituum moralium, & intellectualium. Et ideo habitus inter se differunt quantum aliqui eorum coincidunt in idem subiectum.

QVÆSTIO SEXTA.

Vtrum fides sit habitus virtuosus.

Tho. 2. 2. q. 4. ar. 5. 6. 7.

Secundo queritur, vtrum fides sit habitus virtuosus. Et videtur quod non, quia virtutes fuerunt plenissime in Christo, sed in ipso non fuit fides, quum verus fuerit comprehensor: ergo ipsa non est virtus.

2 Item si esset virtus, aut esset acquisita, aut infusa, non acquisita, quia de illis tractat sufficienter Philosophi, nec inter eas numerant fidem, nec infusa, quia quod acquiritur per auditum, non est infusum, sed fides acquiritur per auditum, secundum illud Romani 12. Fides ex auditu est, ergo non est infusa. Dato etiam quod esset habitus infusus, non esset virtuosus, ut videtur, quia sicut se habet virtus acquisita, ad habitus acquisitos, ita infusa ad infusos, sed fides acquisita non connumeratur inter habitus virtuosos, ergo nec fides infusa inter habitus virtuosos infusos.

3 IN contrarium est, quia omnis habitus intellectualis verum dicens est virtus, ut patet ex 6. Ethic. Sed fides est huiusmodi, quia, ut infra patebit, fidei non potest subesse falsum, ergo est virtus.

4 Item fides connumeratur charitati inter habitus infusos, sed charitas est virtus, ergo & fides.

5 RESPONSIO. Circa questionem istam videntur tria. Primum est, vtrum fides sit habitus virtuosus. Secundum est, vtrum sit habitus infusus. Tertium est de ordine eius ad alios habitus, scilicet, spem & charitatem.

6 QVANTVM ad primum sciendum est quod virtus potest sumi dupliciter, vno modo largè pro quocumque habitu laudabili inclinante potestiam ad bonum actum. Alio modo magis strictè pro habitu ponente potentiam in ultimo perfectionis debitæ suo actui. Sic enim virtus est vltimè de potentia. Primo modo loquendo de virtute fides potest dici virtus. Cuius ratio est quia omnis habitus inclinans intellectum ad assentiendum vero supernaturali & necessario ad salutem est habitus inclinans ad bonum actum & per consequens est virtus largo modo. Sed fides est huiusmodi, ergo &c. Maior probatur, quia verè est bonum intellectus & si sit necessarium ad salutem addit nouam rationem boni præter illam qua actus intellectus generaliter est bonus. Minor patet, ex præcedentibus scilicet quod per fidem assentimus bono supernaturali & necessario ad salutem. Loquendo autem de virtute, secundum modo, dicendum quod fides non est virtus. Cuius ratio est quia omnis virtus proprie dicta perficiens intellectum perficit ipsum ad obiectum obiectum in se vel per resolutionem ad id quod in se conspicitur. In hoc enim consistit efficacia actus intelligendi, quem potuit virtus circa potentiam intellectuum, sed fides non perficit intellectum ad conspiciendum obiectum in se vel per resolutionem ad illud quod in se conspicitur, ergo non est proprie & simpliciter virtus.

7 Loquendo autem quocumque dictorum modorum de virtute fidei non est magis, vel minus virtus charitate existente in voluntate, vel non existente, quia habitus qui non elicit perfectiorem actum non est perfectior, sed fides non elicit perfectiorem actum charitate existente in voluntate quam non existente. Quia actus eius qui est assentire vero supernaturali non est perfectior quantum ad aliquid quod pertinet ad cognitionem, quæ merè pertinet ad intellectum quem perficit fides, licet sit perfectior quantum ad rationem meriti quæ est perfectio extrinseca cum pertinet ad charitatem quæ perficit voluntatem, ergo fides non est magis, vel minus virtus charitate existente in voluntate quam non existente. Nec est simile de fide, & charitate, sicut de prudentia & virtute morali, quia prudentia non potest acquiri sine morali virtute: nec moralis virtus sine prudentia ut infra declarabitur, di. 35. qu. 1. Et quia vtrique acquiritur ex actibus, ideo actus vtriusque recipit perfectionem ex sibi adiuncto ita quod impossibile est actum prudentiæ esse perfectum nisi virtus moralis sit in appetitu, nec actum appetitus esse perfectum nisi prudentia sit in intellectu. Fides autē non dependet à charitate, nec quantum ad habitum cum sit prior ordine nature ut postea dicetur, nec in actu suo recipit aliquam perfectionem à charitate, & ideo potest habere æqualiter rationem virtutis, & charitate existente in voluntate & non existente. Quamuis enim voluntas inclinet intellectum ad credendum, non tamen oportet quod ipsa sit informata charitate, & sic patet primum.

8 QVANTVM ad secundum tenendum est quod fides est habitus infusus. Quod patet primo per auctoritates scripturæ, dicitur enim Ephes. 2. gratia saluati estis per fidem & non ex nobis, Dei enim donum est, & Heb. 11. quod sine fide impossibile est placere Deo. Placent autem Deo pueri baptizati in quibus nullus est habitus acquisitus, et ergo fides est in eis habitus infusus. Item charitas est habitus infusus ad Rom. 5. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Fides autem connumeratur ei, ergo ipsa est habitus infusus. Secundo patet idem per rationem probabilem, quia quæ immediatè ordinant nos ad finem supernaturalem sunt in nobis immediatè ab agente supernaturali, quia finis & agens sibi correspondent, sed fides cum spe & charitate ordinant nos immediatè

*2. d. 38. q. 1.
Hanc rationem
nem distulit
qui Tho. de
ver. q. 14.
art. 7.*

Tho. 2. 2.